

Sygn. akt III AUa 916/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 8 grudnia 2015 r.

Sąd Apelacyjny w Łodzi III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w składzie:

Przewodniczący: SSA Joanna Baranowska

Sędziowie: SSA Anna Szczepaniak-Cicha

SSA Iwona Szybka (spr.)

Protokolant: st. sekr. sąd. Kamila Tomasik

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 8 grudnia 2015 r. w Ł.

sprawy **K. O.**

przeciwko **Prezesowi Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego P. Terenowej w C.**

o wysokość renty rolniczej i zwrot nienależnie pobranego świadczenia

na skutek apelacji K. O.

od wyroku Sądu Okręgowego w Płocku

z dnia 31 marca 2015 r. sygn. akt VI U 1493/14

uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje Sądowi Okręgowemu w Płocku do ponownego rozpoznania, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania apelacyjnego.

Sygn. akt III AUa 916/15

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 18 sierpnia 2014 r. organ rentowy wstrzymał K. O. wypłatę części uzupełniającej renty rolniczej od 1 września 2014 r., zaś decyzją z dnia 24 września 2014 r. zobowiązał ubezpieczoną do zwrotu nienależnie pobranego świadczenia za okres od 1 maja 2014r. do 31 sierpnia 2014r. w kwocie 3204 zł 72 gr.

Odwołanie od powyższych decyzji złożyła ubezpieczona K. O..

W uzasadnieniu podniosła, że w dniu 26 maja 2014r. zawarta została umowa dzierżawy pomiędzy K. i W. małżonkami O. a ich synem M. O.. Ponadto wskazała, że ani ona, ani jej mąż nie prowadzą działalności rolniczej. Podała, że decyzją z dnia 5 lutego 2014 r. organ rentowy przyznał jej na stałe rentę rolniczą, a mąż pobiera emeryturę z ZUS i również nie zajmuje się prowadzeniem działalności rolniczej.

Prezes Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego wniósł o oddalenie odwołania.

Zaskarżonym wyrokiem z dnia 31 marca 2015 r. Sąd Okręgowy w Płocku oddalił odwołanie K. O. od decyzji organu rentowego z dnia 18 sierpnia 2014 r. oraz od decyzji z dnia 24 września 2014 r.

Sąd Okręgowy oparł swoje rozstrzygnięcie na następujących ustaleniach i rozważaniach: decyzją z dnia 5 lutego 2014 r. Prezes KRUS przyznał K. O. prawo do renty rolniczej od 3 stycznia 2014 r. Jednocześnie wymienioną decyzją

organ rentowy zawiesił w całości wypłatę części uzupełniającej świadczenia z powodu nie zaprzestania prowadzenia działalności rolniczej. Odwołująca się w dniu 21 marca 2014 r. złożyła wniosek o wypłatę renty w pełnej wysokości, ponieważ mąż podlega ubezpieczeniu rolniczemu z mocy ustawy. Decyzją z dnia 25 marca 2014 r. organ rentowy stwierdził podleganie W. O. ubezpieczeniu społecznemu rolników z mocy ustawy od 1 marca 2014 r. Kolejną decyzją z dnia 26 marca 2014r. podjął K. O. wypłatę części uzupełniającej świadczenia w pełnej wysokości od 1 marca 2014 r. W dniu 29 lipca 2014 r. złożono do organu rentowego decyzję ZUS O/P. z dnia 15 kwietnia 2014 r. na podstawie, której przyznano W. O. prawo do emerytury od 1 marca 2014r. W związku z powyższą decyzją Prezes KRUS decyzją z 18 sierpnia 2014 r. działając z urzędu wstrzymał wypłatę części uzupełniającej świadczenia od 1 września 2014 r. Decyzją z dnia 24 września 2014r. Prezes KRUS ustalił nadpłatę nienależnie pobranej części uzupełniającej świadczenia za okres od 1 maja 2014 r. do 31 sierpnia 2014 r. w kwocie 3204 zł 72 gr. Jednocześnie na mocy tej decyzji organ rentowy zobowiązał K. O. do zwrotu kwoty 3204 zł 72 gr z powodu wyłączenia małżonka z ubezpieczenia społecznego rolników z mocy ustawy z uwagi na nabycie prawa do świadczenia pracowniczego w ZUS.

W dniu 2 października 2014 r. K. O. wraz z odwołaniem złożyła umowę dzierżawy zawartą 26 maja 2014 r. pomiędzy nią i W. O. a synem M. O.. Umowa została zawarta na okres 10 lat. Do chwili zamknięcia rozprawy umowa dzierżawy nie została zarejestrowana w Starostwie Powiatowym w C.. Toczy się postępowanie w trybie administracyjnym mające na celu doprowadzić do rejestracji umowy.

W dniu 18 grudnia 2014 r. K. O. złożyła wniosek o wypłatę w całości części uzupełniającej świadczenia. Do wniosku ubezpieczona załączyła akt notarialny Rp A nr (...) z dnia 16 grudnia 2014 r., z którego wynika, że na podstawie umowy darowizny przekazali gospodarstwo rolne synom M. O. i A. O.. W związku z powyższym decyzją z dnia 7 stycznia 2015 r. organ rentowy przyznał odwołującej prawo do wypłaty części uzupełniającej od 1 grudnia 2014r.

W tak ustalonym stanie faktycznym Sąd Okręgowy uznał odwołanie ubezpieczonej K. O. za nieuzasadnione. Sąd Okręgowy przywołał treść art. 28 ust. 1 i 2 oraz art. 28 ust. 4 pkt 1 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 roku o ubezpieczeniu społecznym rolników (tekst jedn. Dz. U. z 1998r Nr 7, poz. 25 ze zm.).

Zgodnie z treścią art. 28 ust. 4 wyżej wymienionej ustawy uznaje się, że emeryt lub rencista zaprzestał prowadzenia działalności rolniczej, jeżeli ani on ani jego współmałżonek nie jest właścicielem (współwłaścicielem) lub posiadaczem gospodarstwa rolnego w rozumieniu przepisów o podatku rolnym i nie prowadził działu specjalnego nie uwzględniając gruntów wdzierżawionych na podstawie umowy pisemnej zawartej, co najmniej na 10 lat i zgłoszonej do ewidencji gruntów i budynków, osobie nie będącej małżonkiem emeryta lub rencisty, jego zstępnym lub pasierbem, osobą pozostającą z emerytem lub rencistą we wspólnym gospodarstwie domowym, małżonkami zstępnego lub pasierba. W ocenie Sądu Okręgowego zawarta pomiędzy małżonkami K. i W. O. a ich synem M. O. umowa dzierżawy w świetle zaprezentowanego przepisu prawa materialnego wyklucza możliwość uznania, iż zaprzestali oni prowadzenia działalności rolniczej.

Apelację od powyższego wyroku wniosła ubezpieczona zaskarżając go w całości. Powyższemu rozstrzygnięciu zarzucając:

- naruszenie prawa materialnego poprzez jego błędną wykładnię, a mianowicie art. 28 ust. 1, 3 i 4 pkt 1 lit. a-d, art. 6 pkt 3 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników poprzez przyjęcie, że ubezpieczona prowadziła działalność rolniczą w rozumieniu tychże przepisów;

- naruszenie przepisów postępowania mające wpływ na treść orzeczenia, a mianowicie art. 233 § 1 k.p.c. poprzez dowolną ocenę zebranego w sprawie materiału dowodowego z pominięciem dowodów świadczących na korzyść ubezpieczonej oraz poprzez dokonanie niewłaściwej oceny zebranego w sprawie materiału dowodowego przejawiające się w arbitralnym uznaniu, że stan faktyczny przedstawiony przez KRUS jest wiarygodny;

- nie wyjaśnienie okoliczności mających znaczenie dla rozstrzygnięcia w szczególności nie przesłuchanie świadków na okoliczności wnioskowane przez ubezpieczoną, a ograniczenie się wyłącznie do oceny stanu przekazanego przez KRUS dotyczącego umowy dzierżawy;
- niewyjaśnienie przedmiotu sporu;
- naruszenie prawa procesowego tj. art. 325 k.p.c.;
- niewyjaśnienie wszystkich istotnych okoliczności faktycznych w sprawie;
- naruszenie prawa materialnego tj. przepisu art. 84 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych poprzez niewłaściwe jego zastosowanie prowadzące do przyjęcia, że w sprawie zachodzą przesłanki do uznania świadczeń wypłaconych ubezpieczonej za nienależne,
- naruszenie prawa procesowego mające istotny wpływ na wynik postępowania w sprawie poprzez niezastosowanie art. 468 § 1 k.p.c. i zaniechanie przeprowadzenia postępowania wyjaśniającego oraz ustalenia okoliczności mających istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy, tj. czy samodzielnie bądź przy pomocy osób trzecich ubezpieczona prowadziła działalność rolniczą na wydzierżawionych synowi gruntach oraz nie przesłuchanie w charakterze świadka osób, które to poświadczą fakt nie prowadzenia przez ubezpieczoną gospodarstwa rolnego i w konsekwencji bezzasadne przyjęcie, że sam fakt zawarcia umowy dzierżawy gospodarstwa rolnego z synem jest wystarczający dla uznawania zasadności decyzji organu rentowego, chociaż powyższa okoliczność oraz dowody te mają istotne znaczenie dla prawidłowego wyrokowania.

Wskazując na powyższe apelująca wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez uwzględnienie odwołania i uchylenie obowiązku zwrotu nienależnie pobranych świadczeń, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania. Ponadto skarżąca wniosła o dopuszczenie dowodu z zeznań świadków m.in. wydzierżawiającego syna M. O. na okoliczność wydzierżawienia wszelkich gruntów rolnych od ubezpieczonej będących w jej posiadaniu.

W uzasadnieniu skarżąca wskazała, że w granicach prawa podjęła wszelkie możliwe kroki w celu pominięcia uchybień w kwestii wstrzymania wypłaty części uzupełniającej renty. Ponadto zgodnie z decyzją z dnia 05.02.2014 r. została ubezpieczonej przyznana bezterminowo renta rolnicza z tytułu niezdolności do pracy. W związku z powyższym nie miała ona możliwości wykonywania prac fizycznych w gospodarstwie prowadzonym z mężem. Jednocześnie w celu pominięcia obowiązku udowodnienia zaniechania działalności rolniczej także w aspekcie formalnym tj. np. kierowania gospodarstwem ubezpieczona, zawarła umowę dzierżawy z synem.

Konkludując skarżąca wskazała, iż Sąd Okręgowy nie rozpoznał istoty sprawy a wyłącznie powtórzył ustalenia i rozważania organu rentowego pomijając treść odwołania, w tym podniesione w nim okoliczności. W ocenie skarżącej Sąd pierwszej instancji nie doprowadził chociażby do przesłuchania w charakterze świadków synów ubezpieczonej czy jej męża, którzy mogli by potwierdzić fakt nie prowadzenia przez nią działalności rolniczej.

Sąd Apelacyjny zważył co następuje:

Apelacja okazała się uzasadniona o ile zmierzała do uchylenia zaskarżonego wyroku i przekazania sprawy Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania.

Odnosząc się do oddalenia odwołania od decyzji z dnia 18 sierpnia 2014 r. wskazać należy, że poczynione przez Sąd pierwszej instancji ustalenia faktyczne co do prowadzenia przez ubezpieczoną i jej męża działalności rolniczej nie pozostawiają wątpliwości, że ustalenia te oparte zostały na niedostatecznie wyjaśnionym stanie faktycznym sprawy z całkowitym pominięciem zarzutów ubezpieczonej, że nie prowadziła działalności rolniczej w rozumieniu art. 28 ust. 4 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (tekst jedn. Dz. U. z 1998r Nr 7, poz. 25 ze zm.), które to zarzuty zostały zgłoszone w odwołaniu i poparte w apelacji. Jak wynika z treści odwołania, ubezpieczona

już wówczas powołując się na orzecznictwo Sądu Najwyższego i sądów powszechnych wskazywała, że działalności rolniczej nie prowadziła i dlatego nie powinna mieć zawieszanej części uzupełniającej renty.

Rozpoznając sprawę Sąd Okręgowy ocenił tylko umowę dzierżawy z dnia 26 maja 2014r. i ocenę tę skwitował stwierdzeniem, że umowa ta w świetle art. 28 ust. 4 pkt 1 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników nie może stanowić podstawy do uznania, że małżonkowie O. zaprzestali prowadzenia działalności rolniczej. Tymczasem treść artykułu 28 ust. 4 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników nie pozwala na takie uogólnienie gdyż dominujące znaczenie ma brak faktycznego prowadzenia działalności rolniczej.

Zgodnie z treścią art. 28 ustęp 1 w/w ustawy wypłata emerytury lub renty rolniczej z ubezpieczenia ulega częściowemu zawieszeniu na zasadach określonych w ust. 2-8, jeżeli emeryt lub rencista prowadzi działalność rolniczą. W myśl ustępu 2 zawieszenie wypłaty dotyczy części uzupełniającej emerytury rolniczej lub renty rolniczej z tytułu niezdolności do pracy; emerytury lub renty inwalidzkiej z ubezpieczenia społecznego rolników indywidualnych i członków ich rodzin w części równej 95% emerytury podstawowej. Stosownie do ustępu 3 wypłata ulega zawieszeniu w całości, jeżeli emeryt lub rencista nie zaprzestał prowadzenia działalności rolniczej, z zastrzeżeniem ust. 5-7 i 9-11. Zgodnie natomiast z ustępem 4 uznaje się, że emeryt lub rencista zaprzestał prowadzenia działalności rolniczej, jeżeli ani on, ani jego małżonek nie jest właścicielem (współwłaścicielem) lub posiadaczem gospodarstwa rolnego w rozumieniu przepisów o podatku rolnym i nie prowadzi działu specjalnego.

W art. 28 ust. 4 nie została określona definicją ustawową prowadzenia działalności rolniczej sytuacja emeryta lub rencisty, który jest właścicielem (posiadaczem) gospodarstwa rolnego. W przepisie tym mowa jest o wypadkach, w których "uznaje się, że emeryt lub rencista zaprzestał prowadzenia działalności rolniczej". W tych wypadkach będący właścicielami gospodarstw rolnych emeryci lub renciści nie muszą udowadniać nieprowadzenie działalności rolniczej; wynika to z ustawy. Nie oznacza to jednak, że w każdej innej sytuacji niż te, o których mowa w art. 28 ust. 4, właściciel (posiadacz) gospodarstwa rolnego jest tylko z powodu własności (posiadania) rolnikiem prowadzącym działalność rolniczą w rozumieniu art. 28 ust. 1 ustawy. (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 października 2009 r., II UK 46/09, LEX).

Mając na uwadze powyższe przepisy uznać należy, że przesłanką zawieszenia wypłaty części uzupełniającej emerytury lub renty na podstawie art. 28 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników jest prowadzenie działalności rolniczej, a nie samo posiadanie lub dysponowanie własnością gospodarstwa. Sąd Apelacyjny podziela powyższy pogląd i zwraca uwagę na utrwaloną już w judykaturze wykładnię art. 28 zgodnie, z którą wypłata części uzupełniającej świadczenia rolnika, który będąc właścicielem lub posiadaczem gospodarstwa rolnego faktycznie nie prowadzi w nim działalności rolniczej w rozumieniu art. 6 pkt 3 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (jednolity tekst: Dz. U. z 1998 r. Nr 7, poz. 25 ze zm.) nie ulega zawieszeniu na podstawie art. 28 ust. 1 i 3 w związku z ust. 4 tej ustawy. (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 6 maja 2004r., II UZP 5/04, OSNP 2004/22/389; Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 lutego 2015 r., I UK 222/14, LEX; Sąd Apelacyjny w Łodzi z dnia 25 czerwca 2015 r., III AUa 915/14, LEX; wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 18 września 2014 r., III AUa 2548/13, LEX; wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 5 marca 2014 r., III AUa 1348/13 i cytowane w nim orzecznictwo, LEX; wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 17 czerwca 2009 r., III AUa 255/09, LEX). Prowadzenie działalności rolniczej w rozumieniu art. 6 pkt 1 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (jednolity tekst: Dz. U. z 1998 r. Nr 7, poz. 25 ze zm.) oznacza bowiem prowadzenie na własny rachunek przez posiadacza gospodarstwa rolnego działalności zawodowej, związanej z tym gospodarstwem, stałej i osobistej oraz mającej charakter wykonywania pracy lub innych zwykłych czynności wiążących się z jego prowadzeniem. (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 29 września 2005r., I UK 16/05, OSNP 2006/17-18/278; wyrok Sądu Najwyższego z 19 lipca 2001 r., UKN 492/00, OSNP 2003, Nr 9, poz. 233). Tym samym własność lub posiadanie gospodarstwa rolnego nie może mieć wpływu na wysokość pobieranych świadczeń. Co za tym idzie, nawet w przypadku nie przekazania posiadania gospodarstwa rolnego w drodze umowy dzierżawy albo przekazania go w drodze umowy dzierżawy zastępnemu, wypłata części uzupełniającej świadczenia rolnika, który faktycznie nie prowadzi w nim działalności rolniczej w rozumieniu art. 6 pkt 3 ustawy z

dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników, nie ulega zawieszeniu na podstawie art. 28 ust. 1 i 3 w związku z ust. 4 tej ustawy.

Sąd Okręgowy zaniechał przeprowadzenia postępowania dowodowego na okoliczność, czy ubezpieczona i jej mąż prowadzili od 1 maja 2014r. działalność rolniczą, pominiętą podnoszoną przez odwołującą okoliczność, że ubezpieczona pobiera rentę rolniczą z tytułu całkowitej niezdolności do pracy w gospodarstwie rolnym. Wyjaśnić jednak należy, że sam fakt pobierania renty rolniczej nie skutkuje uznaniem, że rencista nie prowadzi działalności rolniczej, gdyż ustawa o ubezpieczeniu społecznym rolników takiej regulacji nie zawiera. Oznacza to, że także rencista także musi udowodnić, że działalności rolniczej nie prowadzi i tylko to ustalenie skutkować będzie wypłatą części uzupełniającej. Wystąpienie całkowitej niezdolności do pracy w gospodarstwie rolnym może stanowić obiektywną przeszkodę w jego prowadzeniu, ale okoliczność nieprowadzenia gospodarstwa rolnego, czyli też nieuzyskiwaniu z niego dochodów, musi być udowodniona przez rencistę. (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 października 2009 r., II UK 46/09, LEX).

Zaniechania na skutek, których poza wyjaśnieniem pozostały wskazane powyżej okoliczności, skutkują uchyleniem zaskarżonego wyroku i przekazaniem sprawy do ponownego rozpoznania na podstawie art. 386 § 4 k.p.c., ponieważ wydanie wyroku wymaga przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości. Możliwość uzupełnienia, czy ponowienia dowodów w postępowaniu przed sądem drugiej instancji, w modelu apelacji pełnej, nie może zastąpić obowiązku przeprowadzenia przez sąd pierwszej instancji postępowania dowodowego w zakresie niezbędnym do prawidłowego ustalenia podstawy faktycznej orzeczenia oraz rozważenia całego zebranego materiału, bez pomijania jakiegokolwiek jego części, z uwagi na powstanie niebezpieczeństwa jednoinstancyjnego rozpoznania sprawy (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 26 marca 2015 r., V CZ 7/15, LEX nr 1677178).

Ponadto Sąd Okręgowy objął zaskarżonym wyrokiem także odwołanie od decyzji z dnia 24 września 2014 r. zobowiązującej ubezpieczoną do zwrotu nienależnie pobranego świadczenia. Tymczasem w uzasadnieniu wyroku Sąd I instancji nie poczynił żadnych ustaleń, ani też żadnych rozważań odnośnie tej decyzji i odwołania. Zatem wyrok w odniesieniu do oddalenia odwołania od decyzji z dnia 24 września 2014r. w ogóle nie poddaje się kontroli instancyjnej.

Biorąc powyższe pod uwagę Sąd Apelacyjny na podstawie art.386 § 4 k.p.c.i art. 108 § 2 k.p.c. orzekł jak w sentencji.

Sędziowie: Przewodniczący: